Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet
Ministry of Agriculture and Forestry

Asiantuntijalausunto

7.11.2022

Eduskunta
Hallintovalionkunta

Asia: HE 145/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle julkisen hallinnon automaattista päätöksentekoa koskevaksi lainsäädännöksi

Automaattiseen päätöksentekoon liittyvä hallinnon yleislakien muuttaminen on maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan perusteltua. Hallituksen esityksessä onkin mainittu maa- ja metsätalousministeriön osalta muun muassa Suomen metsäkeskus organisaationa, joka tekee automaattisia päätöksiä eräissä yksinkertaisimmissa metsätalouden rahoitukseen liittyvissä asioissa (massapäätöksiä). Kun otetaan huomioon, miten pitkään valtionhallinnossa on edistetty digitalisaatiota ja mitkä mahdollisuudet automaattinen päätöksenteko tuo toiminnan tehostamiseen, voidaan pitää yllättävänä, että vasta nyt esitetään asiaan liittyen lainsäädäntöä. On selvää, että automaattinen päätöksenteko liittyy niin keskeiseltä osin hyvään hallintoon, että asiasta tarvitaan perustuslain vaatimukset täyttävää yleislainsäädäntöä.

Maa- ja metsätalousministeriö pitää hyvänä, että perustuslakivaliokunnan kannanoton johdosta valmistelutyö on vireillä. Hyvää on myös se, että vaikka asia liittyy kahteen hallinnon yleislakiin, jotka kuuluvat kahdelle eri ministeriölle eli oikeusministeriölle ja valtionvarainministeriölle, on kuitenkin laadittu yksi hallituksen esitys. Maa- ja metsätalousministeriö antaa kiitosta myös siitä, että valmistelun aikana on kuultu ministeriöitä ja muita tahoja aktiivisesti jo ennen hallituksen esityksen antamista. On toisin sanoen aidosti pyritty selvittämään nykytilaa ja rakentamaan sääntely sen pohjalle, mutta kuitenkin hyvän hallinnon ja ylipäätään perustuslain vaatimukset huomioon ottaen.

Hallituksen esityksen luvussa 11.5 tarkastellaan lakiehdotuksia suhteessa perustuslain 6 §:n 1 momenttiin, jonka mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Maa- ja metsätalousministeriö näkee ehdotetuissa säännöksissä hallituksen esityksessä todettua laajemman yhdenvertaisuusnäkökulman. Ehdotettu sääntely antaa kaikille automaattisen päätöksenteon kohteena oleville hallinnon asiakkaille samat hyvän hallinnon takeet siitä riippumatta, mistä hallintoasiasta on kyse.

Hallituksen esityksen perustelujen 9 luvun mukaan oikeusministeriö ja valtiovarainministeriö seuraavat esityksen tavoitteiden toteutumista ja arvioivat lainsäädäntömuutosten tarvetta, kun kokemuksia lainsäädännön toimivuudesta on kertynyt. Maa- ja metsätalousministeriö pitää tärkeänä, että uuden lainsäädännön toimivuutta käytännössä arvioidaan säännöllisin väliajoin.

Erityisesti Metsäkeskuksesta ja Metsähallituksesta

Suomen metsäkeskuksen automaattista päätöksentekoa koskevan sääntelyn kannalta ehdotettu sääntely ja sen aikataulu ovat perusteltuja. Esitysluonnoksen lausuntokierroksella maa- ja metsätalousministeriö totesi, että jos sääntely tulee voimaan aikaisintaan vuoden 2023 puolella ja jos toiminta tulee saada uuden sääntelyn mukaiseksi 12 kuukauden kuluessa lain voimaantulosta, siirtymäaika on riittävä. Metsäkeskus joutuu joka tapauksessa uusimaan metsätalouden rahoitukseen liittyvissä asioissa käyttämänsä tietojärjestelmän EU:n valtiontukiuudistuksen vuoksi. Hallituksen esityksen mukaan uudet lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023. Maa-

ja metsätalousministeriö pitää tärkeänä, että siirtymäaika on vähintään hallituksen esityksessä mainitut 12 kuukautta, ettei esimerkiksi metsäkeskuksen tarvitse tehdä muutoksia käytöstä poistuvaan tietojärjestelmään. Se ei olisi taloudellisesti, eikä hallinnollisesti tarkoituksenmukaista.

Hallituksen esityksessä mainitaan muutamia esimerkkejä automaattisesta päätöksenteosta. Tältä osin maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että myös Metsähallitus tekee eräissä asioissa automaattisesti hallintopäätöksiä. Päätökset ovat sellaisia, joihin ei liity viranomaisen harkintaa. Metsähallitus on valtion liikelaitos ja siten julkisuuslain 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu viranomainen. Vaikka tiedonhallintalain soveltamisalasäännökset eivät muotoiluiltaan ole selkeimmästä päästä on selvää, että ehdotettu sääntely ulottuu myös Metsähallitukseen. Asioita, joissa automaattista päätöksentekoa hyödynnetään, ovat esimerkiksi talviaikaisten maastoliikennelupien sekä useiden kalastus- ja pienriistalupien myöntäminen.

Timo-Ville Nieminen

Lainsäädäntöneuvos